

Ομιλία προτρεπτική προς νηστεία (όπου γίνεται σύντομος λόγος και περί της γενέσεως του κόσμου)

«Ομιλία προτρεπτική προς νηστεία (όπου

γίνεται σύντομος λόγος και περί της γενέσεως του κόσμου)»

(Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς)

1. Πολυμήχανος καν πολυτροπώτατος για την κακία, μάλλον δε παμμήχανος είναι ο νοητός όφης, ο πρωταίτιος του κακού. Έχει τα μέσα να εμποδίσει την αγαθή πρόθεσή μας και πράξη, μόλις αρχίζει. Κι αν δεν μπορέσει να την εμποδίσει στην αρχή, γνωρίζει άλλες μηχανές, με τις οποίες την αχρηστεύει όταν ευρίσκεται σ' ενέργεια· κι αν δεν μπορέσει να την αχρηστεύσει, όταν τελείται κάπου στη μέση, πάλι γνωρίζει άλλα σοφίσματα και άλλους τρόπους για να την αφανίσει όταν τελιωθεί και να την καταστήσει ανωφελή, μάλλον δε και επιζήμια για όσους δεν προσέχουν πολύ.

Και πρώτα μεν υποδεικνύει το επίπονο και δυσκατόρθωτο της αρετής, ώστε με αυτό να μας εμβάλει ραθυμία και ανελπισία, με την σκέψη ότι επιχειρούμε δύσκολα και αδύνατα, κι έτσι ότι δεν θα μπορέσωμε να φέρωμε σε έργο την πρόθεση· προσέτι δε γεννά στους αγωνιζομένους και απιστία στα υπεσχημένα από τον Θεό βραβεία.

2. Αλλά εμείς, αδελφοί, πρέπει να υπερπηδήσωμε αυτήν την παγίδα με την ψυχική ανδρεία, την προθυμία και την πίστι, λαμβάνοντας υπ' όψι ότι ούτε γη αποδίδει χρήσιμους καρπούς χωρίς κόπους ούτε η ψυχή θ' αποκτήσει τίποτε θεοφιλές και σωτήριο χωρίς πνευματικούς αγώνες. Και γη μεν ακατάλληλη για καλλιέργεια μπορείς να εύρεις, ενώ κάθε λογική ψυχή είναι επιδεκτική αρετής. Επειδή δε εξ

αιτίας της προγονικής ενοχής κατακριθήκαμε να ζούμε με κόπο και μόχθο, και δεν είναι δυνατό να το αποφύγουμε αυτό, ας κάμωμε την ανάγκη φιλοτιμία· το ακουσίως προσόν ας το προσφέρωμε στον Θεό ως εκούσιο, ας δώσωμε αντί των μονίμων τα πρόσκαιρα και ας λάβωμε αντί των δεινών τα χρηστά, καθιστώντας τον πρόσκαιρο κόπο μέσο πορισμού αιωνίας ανέσεως. Διότι κοπιάζοντας εδώ για την αρετή ασφαλώς θα επιτύχωμε την αναψυχή που μας έχει επαγγελθή για τον μέλλοντα αιώνα. Είναι βεβαίως αξιόπιστος αυτός που επαγγέλθηκε, που είναι επίσης βοηθός έτοιμος σε όσους εξεκίνησαν έτοιμοι τον αγώνα της αρετής. Όταν δε βοηθή αυτός, που μπορεί τα πάντα, ποιό πράγμα·θα είναι ακατόρθωτο;

3. Αλλά όταν, ενθυμούμενοι αυτά, αναλάβωμε προθύμως τα έργα της αρετής, γνωρίζοντας εκείνος ο πονηρός ότι το καλό δεν είναι καλό, αν δεν γίνη καλώς, προσπαθεί να μας πείση να μη εκτελούμε κατά θεάρεστο τρόπο την εργασία του καλού ούτε προς τον έπαινο εκ μέρους του Θεού, αλλά προς τον εκ μέρους των ανθρώπων, για να μας αποστερήσει κι έτσι την μισθαποδοσία από τον Θεό και τα πνευματικά και ουράνια. Εμείς δε ας αποδείξωμε κι αυτήν την προσπάθειά του άπρακτη υπολογίζοντας άφ' ενός μεν το μέγεθος των αμοιβών που περιμένουν τους θεαρέστως ζώντας, αφ' ετέρου δε την μηδαμινότητα της ανθρωπαρεσκείας, η οποία δεν είναι αξιόλογη όχι μόνο σε σύγκρισι προς εκείνο το μελλοντικό μέγεθος της θείας δόξας, αλλ' ούτε για την κάκωσι και την τηξη της σαρκός.

4. Αλλά και μετά την εναντίον του αυτή νίκη ο αρχέκακος εκείνος όφιος μας προκαλεί υπούλως την υπερηφάνεια, σαν τελευταίο και πονηρότατο βάραθρο, υποβάλλοντάς μας λογισμούς υπεροψίας και πείθοντάς μας να καυχώμαστε ότι τάχα κατακτήσαμε την αρετή με την δική μας δύναμι και σύνεσι. Αλλά εμείς ας ενθυμηθούμε την αυτοαλήθεια που λέγει ότι «χωρίς έμενα δεν μπορείτε να κάμετε τίποτε»· και έτσι ας αποκρούωμε τις πολυειδείς μηχανές του πονηρού, εκτελώντας και μάλιστα εκτελώντας καλώς το καλό και με την αρμόζουσα ταπείνωση γνωρίζοντας ότι, όπως, όταν κάποιος έχει σε αγγείο πολύτιμο μύρο, είτε σε κόπρο το χύση είτε την κόπρο βάλη στο αγγείο, ομοίως αχρειώνει και καταστρέφει το μύρο, έτσι και την αρετή, είτε την απωθήσει κανείς και την απορρίψει από τον εαυτό του με την απραξία είτε αναμίξει με την εκτέλεσή της την πονηρία, και με τους δύο τρόπους την αχρειώνει και την καταστρέφει ομοίως.

5. Κι' αυτά τα λέγω τώρα προς την αγάπη σας με την ευκαιρία της νηστείας, για να την φυλάξωμε αμιγή από κάθε κακία για χάρι μας. Πραγματικά τον Φαρισαίο εκείνον του ευαγγελίου, αν και ενήστευε πάντοτε δύο ημέρες την εβδομάδα, δεν τον ωφέλησε καθόλου η νηστεία, διότι είχε αναμιγμένη με αυτήν την υπερηφάνεια και την κατάκρισι προς τον πλησίον. Αλλ' αυτό δεν σημαίνει ότι η νηστεία δεν είναι ωφέλιμη· διότι πόσο είναι το όφελος σ' αυτούς που την τελούν θεαρέστως κι'

όπως αρμόζει, το έδειξαν ο Μωϋσης, ο Ηλίας, ο ίδιος ο Κύριος.

6. Πραγματικά ο Μωϋσης, κρατώντας πολυήμερη νηστεία (αλλά, παρακαλώ, εντεινάτε τη διάνοιά σας και ανυψώσατέ την τώρα, που είναι η ευκαιρία, μαζί με τις αναβάσεις του Μωϋσέως επάνω στο όρος προς τον Θεό, ώστε δια μέσου αυτών, ξαναρχίζοντας πάλι την ανάβαση στο δρόμο, να συνανυψωθείτε με τον Χριστό, που ανεβαίνει όχι στο όρος πλέον αλλά στον ουρανό και μας παίρνει μαζί του)· ο Μωϋσης λοιπόν, κρατώντας τεσσαρακονταήμερη νηστεία επάνω στο όρος, βλέπει τον Θεό, σύμφωνα με την Γραφή κατά πρόσωπο και όχι αινιγματικώς· και ομιλεί προς αυτόν, όπως ομιλεί κανείς προς τον φίλο του, μαθαίνει από τον Θεό και διδάσκει γι' αυτόν όλους, ότι αυτός είναι ο παντοτινά ών, που δεν μεταβαίνει στο μη ον, αλλά και καλεί τα μη όντα ως όντα και παρήγαγε τα πάντα εκ μη όντων και δεν αφήνει να εκπέσουν προς το μη ον. Αυτός πρώτα μόνο με το νεύμα και το θέλημα παρήγαγε όλη την αισθητή κτήση μεμιάς εκ μη όντων, διότι «στην αρχή», λέγει, «κατεσκεύασε ο Θεός τον ουρανό και τη γη»· όχι πάντως αδειανά ούτε χωρίς όλα τα ενδιάμεσα μεταξύ τους· η γη ήταν ανάμικτη με το ύδωρ, το κάθε μέρος ήταν γεμάτο με αέρα και ζώα και φυτά όλων των ειδών, ο δε ουρανός ήταν γεμάτος διάφορα φώτα και λάμπεις, από τα οποία συνίσταται το σύμπαν.

7. Έτσι λοιπόν εδημιούργησε ο Θεός στην αρχή τον ουρανό και τη γη, σαν ύλη που δέχεται τα πάντα και δυνάμει φέρει τα πάντα, καλώς ραπίζοντας από μακριά εκείνους που κακώς νομίζουν ότι η ύλη προϋπήρχε αυτοτελώς. Έπειτα καλλιεργώντας και στολίζοντας τον κόσμο κατένειμε σε έξι ημέρες την κατάλληλη και αρμοδία στο καθένα τάξη από τα προσόντα του που συμπληρώνουν τον κόσμο του· εξεχώριζε το καθένα με το πρόσταγμα μόνο και σαν να εξήγε από κρυφό θησαυροφυλάκιο κατά είδος τα φυλαγμένα, διέθετε και συνέθετε με άκρα αρμονία και προσαρμογή το ένα προς το άλλο, το καθένα προς το σύνολο και τα πάντα προς το καθένα. Στην ακίνητη γη, σαν σε κέντρο, περιέθετε σ' ένα ανώτατο κύκλο τον αεικίνητο ουρανό, και τον συνέδεε πανσόφως με τα ενδιάμεσα για να διατηρείται ο ίδιος κόσμος ακίνητος μαζί και κινούμενος· διότι, αφού τα αεικίνητα και πολύ ταχυκίνητα σώματα ετοποθετήθηκαν εντελώς τριγύρω, αναγκαστικώς το ακίνητο έλαβε τον μέσο χώρο, έχοντας τη στάση ως αντίρροπη στην κίνησι, ώστε η παγκόσμια σφαίρα να μη μετακινείται σαν κύλινδρος.

8. Κατανέμοντας ο αριστοτέχνης Θεός την κατάλληλη θέση στο καθένα από τα δύο πέρατα του σύμπαντος, εστερέωσε κι εκίνησε ευκόσμως, θα ελέγαμε, τούτον τον κόσμο. Στα ενδιάμεσα δε των περάτων τούτων διανέμει πάλι ό,τι ανήκει στο καθένα· άλλα τοποθετεί επάνω και τα διατάσσει να μετεωροπολούν και να κινούνται μαζί με το ανώτατο όριό του παντός ταυτοχρόνως και πολύ κοσμίως όλον τον χρόνο, όσα είναι ελαφρά και ενεργητικά και μετασκευαστικά προς

όφελος των χαμηλοτέρων· είναι δε τόσο υψηλότερα από το μέσο, ώστε προσαρτημένα γύρω να μπορούν αφ' ενός μεν να μετριάζουν την υπερβολή του ψύχους των ανωτάτων περάτων κινούμενα αυτά αντιστρόφως και να κρατούν επιτοπίως κι εκείνα δια της αντίστροφης περιστροφής, να παρέχουν δε σ' εμάς ωφελιμώτατες διαφορές ετησίων εποχών και μέτρα χρονικών διαστημάτων, καθώς και γνώσι για τους νοήμονες του Θεού που τα έκτισε, τα διέταξε και τα διεκόσμησε.

9. Άλλα λοιπόν επέβαλε άνω σε μετέωρο να περιχορεύουν διπλά κατ' αυτόν τον τρόπο, για χάρι παγκοσμίου κάλλους και πολυειδούς ωφελείας· τα δε άλλα ετοποθέτησε κάτω και γύρω από το μέσο, όσα έχουν βάρος και είναι παθητής φύσεως, όσα είναι καμωμένα να γίνωνται και να ξεγίνωνται, διακρινόμενα και συγκρινόμενα, και όταν πάσχουν να μεταβάλλωνται περισσότερο προς ευχρηστία, θέτοντας για διάκοσμο και αυτά και τον μεταξύ τους λόγο, για να μπορεί το σύμπαν να καλήται κυριολεκτικώς κόσμος.

10. Έτσι λοιπόν παρήχθηκε ένα πρώτο από τα όντα στην κτίσι και μετά το πρώτο άλλο και μετά από αυτό άλλο και έτσι στη συνέχεια, έπειτα δε από όλα ο άνθρωπος, ο οποίος αξιώθηκε μεγαλύτερος τιμής από τον Θεό και προνοίας, και πριν πλασθεί και μετά την πλάση, ώστε και ο αισθητός τούτος κόσμος όλος να γίνει γι' αυτόν πριν απ' αυτόν και η βασιλεία των ουρανών να ετοιμασθεί γι' αυτόν πριν από αυτόν, από την θεμελίωση του κόσμου, ώστε να προηγηθεί γι' αυτόν βουλή, να πλασθεί με το χέρι του Θεού και κατ' εικόνα Θεού και να μη πάρει το σύνολό του από την ύλη αυτή και από τον κόσμο κατ' αίσθησι, όπως στα άλλα ζώα, αλλά μόνο το σώμα, ενώ την ψυχή έλαβε από τα υπερκόσμια, μάλλον δε από τον ίδιο τον Θεό με απόρρητο εμφύσημα, σαν κάτι μεγάλο και θαυμαστό, που υπερέχει όλων των άλλων και εποπτεύει στο σύνολο κι επιστατεί σε όλα, σαν κάτι που είναι γνωστικό και συγχρόνως δεκτικό και αποδεικτικό του Θεού· εξοχώτερο από κάθε άλλο αποτέλεσμα της υπερβατικής μεγαλειότητος του τεχνίτη. Γι' αυτό ως κατοικία έλαβε τον παράδεισο, φυτευμένον κι' αυτόν κατά εξαίρετο τρόπο από τον Θεό, για να έχει εκεί θεία θέα και ομιλία αυτοπροσώπως και λάβει σ' αυτόν συμβουλή και εντολή από τον Θεό, που ώριζε την αρμόζουσα εκεί νηστεία, με την έννοια ότι, αν την εκρατούσε και την διατηρούσε, θα παρέμενε διαπαντός αθάνατος και ακούραστος και άλυπος.

11. Αυτός όμως, προτιμήσας από αυτήν την εντολή και συμβουλή την επιβουλή, αλλοίμονο, του αρχεκάκου όφεως εκουσίως, κατέλυσε την εντεταλμένη νηστεία· έτσι αντί της αιζωίας λαμβάνει τον θάνατο και αντί του τόπου της άφθαρτης τρυφής τον πολύπαθο και γεμάτο συμφορές τούτον τόπο της αμαρτίας, μάλλον δε τον Άδη, καταδικαζόμενος στο εκεί σκότος. Και θα διέμενε η φύσις μας στα

καταχθόνια κάτω από τα κρησφύγετα του όφους εκείνου που τον εξαπάτησε στην αρχή, αν δεν ερχόταν ο Χριστός, που αρχίζοντας από νηστεία κατήργησε στο τέλος την τυραννίδα του, εμάς δε ελευθέρωσε και, αναζωοποίησε, πράγμα που προείπε και ο Μωϋσής· διότι αυτός, νηστεύοντας επάνω εκεί στο όρος, δέχεται τις θεότευκτες πλάκες και τον νόμο πάλι γραμμένο με το δάκτυλο του Θεού σε δεύτερες πλάκες, σύμφωνα με τον οποίο εκπαιδεύοντας τότε τον ιερό λαό προετύπωσε και προϋπέδειξε εμπράκτως όλα τα του Χριστού, αναδειχθείς ελευθερωτής και σωτήρ του Αβραμιαίου γένους, όπως ο Χριστός ύστερα του ανθρωπίνου γένους.

12. Ο δε Ηλίας, που κι αυτός ενήστευσε σαράντα ημέρες, βλέπει τον Θεό επάνω στο όρος όχι σε πυρ, όπως πρωτύτερα η γερουσία του Ισραήλ, αλλά, υπερβαίνοντας την θέα σε πυρ δια της θεάρεστης νηστείας, βλέπει τον Κύριο σε φωνή διερχόμενης λεπτής αύρας, αφού ήλθε πλησιέστερα στη δεσποτική φωνή που λέγει, «ο Θεός είναι Πνεύμα κι οι προσκυνηταί του πρέπει να τον προσκυνούν κατά Πνεύμα και αλήθεια». Η μεν φωνή προδιετύπωσε την αλήθεια και το κήρυγμα της αυτοαληθείας που αντήχησε σε όλα τα πέρατα της οικουμένης, η δε διερχομένη αύρα το Πνεύμα και τη χάρι.

13. Αλλά από την θέα δια της νηστείας ο Ηλίας λαμβάνει και δύναμι να χρίσει αντί αυτού προφήτην και να παράσχει σ' αυτόν διπλή τη χάρι που κατείχε ο ίδιος και να υψωθεί μετέωρος από τη γη, που ήταν σαφής προτύπωσης της γενομένης ύστερα αναλήψεως του Χριστού από την γη στον ουρανό. Ο δε Χριστός ο ίδιος νηστεύοντας στην έρημο νικά κατά κράτος τον κοινό πειραστή και, αφού κατέλυσε τη δύναμη τούτου κατά των ανθρώπων και καθήρεσε τελείως την τυραννίδα του, ελευθερώνει την φύση μας και προβάλλει τούτον σαν παιγνίδι σ' όλους όσοι θέλουν να ζουν κατά το ευαγγέλιό του, εκπληρώνει τις προρρήσεις των προφητών και στα από εκείνους προτυπωτικώς γενόμενα επιγράφει με έργα την χάρι και την αλήθεια.

14. Βλέπετε τα δώρα της νηστείας και δια ποιων μέσων και ποιων και όσων αγαθών μας αξίωσε; 'Αλλά και από το αντίθετό της, δηλαδή την αδηφαγία και την ακρασία, είναι δυνατό να φανεί η ωφέλειά της. Πραγματικά κατά τις δύο περασμένες εβδομάδες εκυριαρχούσε στην πόλι η αδηφαγία και η ακρασία, κι έπονταν ευθύς ταραχές και κραυγές, μάχες και θόρυβοι, άσματα πορνικά και χορεύματα σατανικά και άσεμνοι γέλωτες. Τώρα όμως εμφανίσθηκε η νηστεία και μετέτρεψε τα πάντα προς το σεμνότερο· εκβάλλοντάς μας από τις πολυδάπανες φροντίδες της ματαιότητος και παύοντας τον μόχθο υπέρ της καταργούμενης κοιλίας, μας μετέστησε στα έργα της μετανοίας και μας έπεισε να μη εργαζώμαστε την βρώση που χάνεται, αλλά την βρώση που παραμένει στην αιώνια ζωή.

15. Που είναι τώρα οι σφαγές των αλόγων ζώων και οι κνίσσες, τα παντοειδή καρυκεύματα και τα ευρήματα των μαγείρων; Που είναι αυτοί που τριγυρίζουν τους δρόμους και μιαίνουν τον αέρα με ανόσιες φωνές; Που είναι αυτοί που γυροκτυπούν και αυλίζονται σε οίκους και τράπεζες, αυτοί που παρακάθηνται και συνθορυβούν και γεμίζουν την κοιλιά τους από τα προκείμενα με τύμπανα και αυλούς ακρατών; Που είναι αυτοί που διημερεύουν και διανυκτερεύουν σε συμπόσια, που διερευνούν που γίνεται πότος, που παίρνουν ο ένας τον άλλον σε μεθύσια και στις αισχροργίες που προκαλούνται από τη μέθη; Όλα τα κακά έχουν φύγει, όλα τα αγαθά ήλθαν αντί αυτών, μόλις έφθασε η νηστεία. Αντί των βδελυρών ασμάτων τώρα μελωδείται με το στόμα ιερός ψαλμός· αντί των ασέμνων γελώτων τώρα επικρατούν σωτηριώδης κατήφεια και δάκρυα· αντί των ατάκτων δρόμων και περιδρόμων τώρα υπάρχει ένας κοινός δρόμος προς την ιερά Εκκλησία του Χριστού. Όπως δηλαδή η γαστριμαργία βλαστάνει τον πολυπληθή εσμό των αμαρτημάτων, έτσι η νηστεία είναι ρίζα όλων των αρετών και αρχή των θείων εντολών.

16. Πραγματικά η ακρασία είναι μαζί παλαιό και νέο κακό, αν και δεν προηγείται της αντίστοιχης νηστείας ούτε κατά χρόνο. Εξ αιτίας της ακρασίας των προπατόρων στον παράδεισο και της εκεί υπεροψίας από την προγενέστερη νηστεία εισήλθε στον κόσμο ο θάνατος κι εβασίλευσε η αμαρτία που επέφερε την καταδίκη της φύσεώς μας από του Αδάμ μέχρι του Χριστού. Εξ αιτίας της ακρασίας των απογόνων του Αδάμ στην οικουμένη μας και της υπεροψίας από την προηγούμενη σοφροσύνη επήλθε σ' όλη τη γη ο κατακλυσμός· διότι τι λέγει τότε προς τον Νώε ο Θεός; «Δεν θα παραμείνει το πνεύμα μου σ' αυτούς τους ανθρώπους, εξ αιτίας του ότι είναι σάρκες». Ποιο δε είναι το έργο των κατασαρκωμένων; Δεν είναι η γαστριμαργία και μέθη και τρυφή και τα κακά που προέρχονται από αυτά; Εξ αιτίας της ανοσίας σπατάλης και ακρασίας στα Σόδομα

έπεσε σ' αυτούς από τον ουρανό ο εμπρησμός· τούτο πραγματικά, λέγει ο προφήτης Ιεζεκιήλ, ήταν το ανόμημα των Σοδόμων, ότι εσπαταλούσαν πλήθος τροφών. Έχοντας αγνοήσει την φύση λόγω αυτής της σπατάλης εγλύστρησαν στις παρά φύση μίξεις. Τι είναι αυτό που εστέρησε τον πρωτότοκο υιό του Ιακώβ των πρωτοτοκίων και τον εξέβαλε από την πατρική ευχή; Δεν είναι η λαγνεία και η παράλογη απαίτησις τροφών; Τι είναι αυτό που κατεδίκασε σε θάνατο τους υιούς του αρχιερέως Ηλεί και τον έκανε να χάσει τη ζωή του βιαίως μαζί με την αγγελία του θανάτου των παιδιών του, τα οποία δεν εξεπαίδευσε με την προσήκουσα επιμέλεια; Δεν είναι η άκαιρη αφαίρεσις των κρεάτων από τους λέβητες και χρησιμοποίησις των; Αλλά και όλο το γένος των Εβραίων, όταν ο Μωυσής ενήστευε για χάρη τους επάνω στο όρος, διασκεδάζοντας σε βάρος εαυτών, τρώγοντας και πίνοντας, άρχισαν να παίζουν, κατά το γεγραμμένο, και το παιγνίδι τους ήταν η προσκύνησις ειδώλου· διότι τότε συνέβη σ' αυτούς η κατασκευή του μόσχου.

17. Έτσι η τρυφή δεν είναι αίτιο μόνο της αμαρτίας, αλλά και της ασεβείας. Επομένως και η νηστεία και η εγκράτεια συντελούν όχι μόνο προς την αρετή, αλλά και προς την θεοσέβεια. Διότι πρέπει να υπάρχει μαζί με τη νηστεία η εγκράτεια. Γιατί; Διότι και ο κόρος των ευτελών τροφών εμποδίζει το καθάριστο πένθος και την κατά Θεό λύπη στην ψυχή και την κατάνυξη, η οποία κατεργάζεται την σταθερή μετάνοια για την σωτηρία· διότι χωρίς συντετριμμένη καρδιά δεν είναι δυνατό να επυληφθεί κανείς αληθώς της μετανοίας. Συντρίβει δε την καρδιά και την φέρει να πενθεί τις αμαρτίες της η κατά το θέλημα του Θεού μείωσις της τροφής και του ύπνου και των αισθήσεων.

18. Όπως λοιπόν ο πλούσιος εκείνος στο ευαγγέλιο, λέγοντας στον εαυτό του, φάγε, πίε, ευφραίνου, κατέστησε τον εαυτό του ο άθλιος άξιο της αιωνίας φλόγας, ανάξιον δε και της παρούσης ζωής, έτσι εμείς, αδελφοί, ας ειπούμε αντιστρόφως στους εαυτούς μας να εγκρατευώμαστε και να νηστεύωμε, να γρηγορούμε και να συμμαζευώμαστε, να ταπεινωνώμαστε και να κακοπαθούμε χάρη της σωτηρίας μας· διότι έτσι και την παρούσα ζωή θα διανύσωμε καλώς και θεοφιλώς και την αιωνία ευζωία θα κληρονομήσωμε.

19. Αυτήν είθε να επιτύχωμε όλοι εμείς με την χάρη και φιλανθρωπία του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού στον οποίο πρέπει δόξα, κράτος, τιμή και προσκύνησις μαζί με τον άναρχο Πατέρα του και το ζωοποιό Πνεύμα, τώρα και πάντοτε, και στους αιώνες των αιώνων. Γένοιτο.

Γρηγορίου Παλαμά έργα, τόμος 9, Πατερικαί εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»,

μτφρ. Παναγιώτης Κ. Χρήστου

Πηγή: paterikakeimena.blogspot.gr